

Sygn. akt II Ca 43/23

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 października 2023 r.

Sąd Okręgowy w Poznaniu Wydział II Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodnicząca: sędzia Maria Antecka

Protokolant: p. o. stażysty Julia Starosta

po rozpoznaniu na rozprawie 3 października 2023 r. w Poznaniu

sprawy z powództwa małoletniej J. L. reprezentowanej przez przedstawiciela ustawowego M. L. (1)

przeciwko M. D.

o alimenty

na skutek apelacji wniesionej przez powódkę

od wyroku Sądu Rejonowego w Szamotułach

z dnia 24 listopada 2022 r.

sygn. akt III RC 92/21

I. zmienia zaskarżony wyrok w punktach. 1. i 2. ten sposób, że:

1. zasądza od pozwanej na rzecz małoletniej powódki rentę alimentacyjną płatną do rak ojca małoletniej M. L. (1), z góry, do dnia 10-tego każdego miesiąca wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie w płatności którejkolwiek z rat:

a.) w wysokości po 800 (osiemset) zł miesięcznie w okresie od 19 kwietnia 2021r. do 31 grudnia 2022 r.,

b.) wysokości po 1000 (tysiąc) zł miesięcznie począwszy od 1 stycznia 2023 r.,

2. w pozostałym zakresie powództwo oddala,

II. w pozostałym zakresie apelację oddala,

III. koszty postępowania apelacyjnego rozdziela stosunkowo – na powódkę w 71%, a na pozwaną w 29 % i z tego tytułu:

1. nakazuje ściągnąć od pozwanej na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Poznaniu 290 zł z tytułu części opłaty od apelacji, od której uiszczenia powódka była ustawowo zwolniona,

2. zasądza od pozwanej na rzecz powódki 522 zł z tytułu zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się niniejszego postanowienia w przedmiocie kosztów procesu do dnia zapłaty.

Maria Antecka

UZASADNIENIE

wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu z 5 października 2023 r.

Pozwem, który wpłynął do Sądu Rejonowego w Szamotułach w dniu 21 kwietnia 2021 r. M. L. (1) reprezentujący małoletnią powódkę J. L. wniósł o zasądzenie od pozwanej M. D. na rzecz małoletniej córki renty alimentacyjnej w wysokości po 2.500 zł miesięcznie.

Postanowieniem z dnia 7 maja 2021 r. Sąd Rejonowy udzielił zabezpieczenia zasądzając od pozwanej na rzecz małoletniej powódki na czas trwania postępowania rentę alimentacyjną w wysokości po 600 zł miesięcznie.

W odpowiedzi na pozew pozwana wniosła o zasądzenie na rzecz małoletniej powódki alimentów w wysokości po 600 zł miesięcznie oraz oddalenie powództwa w pozostałym zakresie.

Wyrokiem z dnia 24 listopada 2022 r. wydanym w sprawie o sygn. akt III RC 92/21 Sąd Rejonowy w Szamotułach:

1. zasądził od pozwanej M. D. na rzecz małoletniej powódki J. L. rentę alimentacyjną w wysokości po 600 zł miesięcznie płatną do 10-go każdego miesiąca wraz z ustawowymi odsetkami w razie opóźnienia w płatności którejkolwiek z rat do rąk ojca małoletniej M. L. (1) począwszy od 19 kwietnia 2021 r.;
2. w pozostałym zakresie oddalił powództwo;
3. kosztami procesu obciążył pozwaną i z tego tytułu:
 - a. nakazał ściągnąć od M. D. na rzecz Skarbu Państwa (Sądu Rejonowego w Szamotułach) kwotę 400 zł tytułem nieuiszczonej opłaty od pozwu;
 - b. zasądził od M. D. na rzecz małoletniej powódki J. L. kwotę 1.800 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego;
4. wyrokowi w punkcie 1 nadał rygor natychmiastowej wykonalności;

Powyższe orzeczenie zostało wydane w oparciu o następujące ustalenia faktyczne:

Małoletnia powódka J. L. urodziła się (...) Pochodzi ze związku małżeńskiego M. L. (1) i M. D..

Małżeństwo rodziców małoletniej powódki zostało rozwiązane przez rozwód wyrokiem Sądu Okręgowego w Poznaniu dnia 30.08.2019 r. Wówczas to wykonywanie władzy rodzicielskiej nad małoletnią córką zostało powierzone obojgu rodzicom, z tym że miejsce pobytu dziewczynki zostało ustalone przy matce. M. L. (1) został także zobowiązany do alimentowania córki kwotą po 500,- zł miesięcznie.

Następnie w sprawie I. N. 140/20 Sąd Rejonowy w Szamotułach zmienił orzeczenie Sądu Okręgowego w Poznaniu i miejsce pobytu małoletniej J. L. zostało ustalone przy ojcu.

Małoletnia powódka ma ukończone 14 lat. Jest uczennicą I klasy liceum w P.. Dotychczas uczęszczała do Szkoły Podstawowej w T., gdzie była codziennie dowożona i odbierana po zajęciach przez ojca. W czasie nauki w szkole podstawowej małoletnia otrzymywała w szkole darmowe podręczniki. Obecnie podręczniki potrzebne do nauki w liceum kupują rodzice. Koszt całkowity podręczników wyniósł ok. 600,- zł. Na ten cel pozwana przekazała 200,- zł, a M. L. (1) otrzymał 300,- zł w ramach programu Dobry Start. Dodatkowo pozwana kupiła córce potrzebną wyprawkę szkolną typu zeszyty, długopisy itp. na co wydała łącznie ok. 230,- zł Oplaciła też córce ubezpieczenie, a ojciec opłacił Radę Rodziców. Małoletnia uczęszcza także na zajęcia z akrobatyki. Miesięczny koszt zajęć to ok. 390,- zł. Obecnie w związku z zamieszkaniem w P. (od października 2022 r.) małoletnia do szkoły dojeżdża komunikacją miejską (posiada

kartę P., która kosztuje 50,- zł na 2 miesiące). Wcześniej gdy małaletnia mieszkała z ojcem w G. to koszt dojazdu do szkoły oraz na zajęcia z akrobatyki wynosił ok. 800,- zł w skali miesiąca.

Przed wakacjami letnimi w 2022 r. w ramach przygotowań do egzaminu ósmoklasisty małaletnia uczęszczała na korepetycje z matematyki. Koszty zostały pokryte wspólnie przez rodziców małaletniej. Obecnie (od października 2022 r.) dziewczyna mieszka z ojcem w P. przy Os. (...), w mieszkaniu należącym do partnerki M. L. (1). Poza małaletnią i jej ojcem mieszka tam też partnerka M. L. (1) i jej 8-letni syn. Ojciec małaletniej powódki nie uczestniczy w kosztach utrzymania mieszkania, za to robi zakupy.

M. L. (1) ma 45 lat. Z zawodu jest policjantem. Obecnie przebywa na emeryturze, którą otrzymuje w wysokości 3.912,- zł netto. Ponadto prowadzi własną działalność gospodarczą, z której uzyskuje średnio miesięcznie ok. 3.000,- zł. Małaletnia korzysta z telefonu i internetu, za które rachunki ojciec rozlicza w ramach prowadzonej działalności gospodarczej. To samo dotyczy kosztów związanych z zakupem paliwa i użytkowaniem samochodu. Na małaletnią córkę M. L. (1) otrzymuje świadczenie 500p1us i raz w roku 300,- zł na wyprawkę szkolną. Od pozwanej otrzymuje też kwotę 600,- zł tytułem ustalonych alimentów.

Ojciec małaletniej nie potrafił określić wydatków ponoszonych w związku z wyżywieniem i zakupem odzieży dla córki. Nie potrafił określić też większości kosztów związanych z utrzymaniem córki.

M. D. ma 47 lat. Z zawodu jest również funkcjonariuszem policji. Obecnie jest zatrudniona w (...)i pracuje w B.. Tam też korzysta z mieszkania służbowego. Opłaty za mieszkanie służbowe są doliczane do przychodów pozwanej, ale fizycznie M. D. nie otrzymuje tych pieniędzy. Pozwana w 2022 r. (za okres od stycznia do września 2022 r.) średnio miesięcznie zarabiała netto 10.374,- zł. Pozwana wraz z ojcem małaletniej jest współwłaścicielem domu położonego w G., w którym dotychczas mieszkała małaletnia córka z ojcem. Pozwana przyjeżdżała do córki do G. na weekendy. Obecnie małaletnia J. wraz z mamą przebywa w tym domu przez trzy weekendy w miesiącu od piątku do niedzieli.

Pozwana partycypuje w kosztach utrzymania wspólnej nieruchomości i wraz z byłym mężem pokrywa po połowie: raty kredytu hipotecznego (całość ok. 740 euro miesięcznie), L.01 ubezpieczenie domu (całość ok. 600,- zł rocznie), podatek od nieruchomości (całość ok. 900,- zł rocznie) i rachunki za prąd (latem ok. 800,- zł miesięcznie, a zimą ok. 2500,- zł miesięcznie). Dodatkowo ponosi w całości opłaty za wodę i śmieci (48 zł miesięcznie), a M. L. (1) płaci za wywóz szamba (ok. 200,- zł raz na 3 miesiące).

M. D. jest również właścicielką mieszkania w P., które do maja 2022 r. było wynajmowane (przez ok. 12 lat). Rata kredytu hipotecznego wynosi ok. 1.200,- zł miesięcznie, a pozostałe koszty utrzymania mieszkania to ok. 760,- zł (660,- zł czynsz na rzecz wspólnoty i ok. 200,- zł za energię raz na dwa miesiące). Dotychczas pozwana otrzymywała za wynajmem 1.900,- zł miesięcznie z czego odprowadzała należny podatek do Urzędu Skarbowego i resztę przeznaczała na spłatę raty kredytowej. Obecnie w mieszkaniu jest przeprowadzany remont, na który w maju 2022 r. M. D. zaciągnęła pożyczkę w wysokości 36 000 zł. Miesięczna rata wynosi 1.300,- zł. Pozwana obecnie nie posiada zdolności do pracy jako funkcjonariusz policji z uwagi na wadę wzroku i oczekuje na stosowne badania decyzję lekarza. Jest pod opieką okulisty oraz ortopedy. Na wizyty chodzi w ramach ubezpieczenia oraz prywatnie raz na 3 miesiące. Kosz takiej jednorazowej wizyty to wydatek rzędu 250,- zł. W związku z rekonstrukcją kolana pozwana odbywa też rehabilitację. Koszt środków higieny i kosmetyczki pozwana ocenia w skali miesiąca na ok. 300,- zł. Pozwana do G. w czasie weekendów przyjeżdża samochodem, z którego korzysta w ramach umowy najmu. Umowa jest podpisana do czerwca 2023 r. Miesięczna opłata z tego tytułu to

wydatek rzędu 1.400,- zł. W ramach tej umowy jest też opłacony koszt ubezpieczenia pojazdu, wymiany opon i napraw. Koszty paliwa związane z dojazdami do córki w skali miesiąca to wydatek rzędu 1.000,- zł. W czasie pobytów weekendowych w G. pozwana pokrywa koszty wyżywienia małaletniej córki. Kupuje jej także odzież i obuwie, kosmetyki, zabiera na koncerty i różne atrakcje, opłaca ubezpieczenia, dokłada do zakupu podręczników i wyprawki szkolnej. Spędza też z małaletnią wakacje. Łącznie poza alimentami na wydatki związane z utrzymaniem małaletniej M. D. przeznaczają ok. 500-600,- zł miesięcznie.

Pomimo, że M. L. (1) nie potrafił określić kosztów utrzymania córki i wydatków jakie ponosi w związku z jej utrzymaniem w ocenie Sądu usprawiedliwione koszty utrzymania 14-letniej dziewczyny oscylują na poziomie ok. 2.000,-zł i składają się na to następując wydatki:

- ok. 700,- zł wyżywienie
- ok. 200,- zł uzupełnienia odzieży
- ok. 390,- zł zajęcia akrobatyki
- ok. 25,- zł karta P.
- ok. 100,- zł realizacja obowiązku szkolnego (zakup podręczników, wyprawki, Rada Rodziców, ubezpieczenie itp.)
- ok. 100,- zł środki higieniczno-kosmetyczne
- ok. 200,- zł wakacje i rozrywka
- ok. 300,- zł utrzymanie domu w części przypadającej na małoletnią;

Powyższy stan faktyczny Sąd Rejonowy ustalił na podstawie dokumentów dołączonych do akt sprawy oraz zeznań stron. Materiał dowodowy zgromadzony w aktach sprawy w postaci dokumentów przedłożonych przez strony postępowania Sąd I instancji ocenił jako wiarygodny w całości. Sąd Rejonowy z dużą dozą ostrożności podszedł do zeznań M. L. (2) albowiem widoczny był konflikt pomiędzy ojcem małoletniej powódki, a pozwaną, co do kwestii alimentowania dziecka i bezpośrednie zainteresowanie w rozstrzygnięciu sprawy wpływało na swobodę wypowiedzi i obiektywizm przekazywanych treści. W ocenie Sądu I instancji za niewiarygodne należy uznać zeznania ojca małoletniej w zakresie ponoszonych przez niego kosztów utrzymania małoletniej (a w zasadzie niemożliwości ich ustalenia), nie partycypowania w utrzymaniu mieszkania parterki. Sąd Rejonowy zwrócił uwagę, że M. L. (1) nie potrafił w żaden sposób podać jakie faktycznie koszty ponosi w związku z comiesięcznym utrzymaniem małoletniej córki poza nielicznymi wydatkami typu zakup P., opłat za zajęcia akrobatyki. Dodatkowo Sąd I instancji wskazał, że M. L. (1) nie przedłożył praktycznie żadnych dokumentów potwierdzających wydatki na rzecz córki na kwoty wyliczone w pozwie, zaś jego argumentacja dotycząca obowiązku alimentowania córki przez pozwaną opierała się praktycznie wyłącznie na dochodach uzyskiwanych przez M. D.. Sąd Rejonowy nie dał też częściowo wiary zeznaniom pozwanej w zakresie utraty uzyskiwanych dotychczas dochodów.

Przechodząc do merytorycznej oceny powództwa Sąd Rejonowy w pierwszej kolejności wskazał, że rozstrzygnięcie niniejszej sprawy oparto o treść art. 133 § 1 k.r.o. Następnie Sąd I instancji przytoczył treść art. 135 § 1 k.r.o. wskazując, iż zakres świadczeń alimentacyjnych zależy od usprawiedliwionych potrzeb uprawnionego oraz od zarobkowych i majątkowych możliwości zobowiązanego. Pojęcia usprawiedliwionych potrzeb nie można jednoznacznie zdefiniować ponieważ nie ma jednego, stałego kryterium odniesienia. Decydować w tym względzie będą indywidualnie określone okoliczności oraz konkretne warunki społeczno-ekonomiczne w jakich znajdzie się uprawniony i zobowiązany, a także cele i funkcje obowiązku alimentacyjnego. Sąd Rejonowy wskazał, że potrzeby dziecka, które powinny być przez rodziców zaspokajane, wyznacza z kolei treść 96 k.r.o. Rodzice - w zależności od swoich możliwości - są zobowiązani zapewnić dziecku środki do zaspokojenia zarówno jego potrzeb fizycznych (wyżywienia, mieszkania, odzieży, higieny osobistej, leczenia w razie choroby), jak i duchowych (kulturalnych), a także środki wychowania (kształcenia ogólnego, zawodowego), według zdolności, dostarczania rozrywek i wypoczynku. Zawsze jednak każde dziecko musi mieć zapewnione podstawowe warunki egzystencji w postaci wyżywienia zapewniającego jego prawidłowy rozwój, stosowną do wieku odzież, środki na ochronę zdrowia oraz kształcenie podstawowe i zawodowe.

Następnie Sąd Rejonowy przytoczył treść art. 135 § 2 k.r.o. wskazując, że ustalając zakres obowiązków alimentacyjnych należy również kierować się przesłanką wskazaną w tym przepisie. Rodzice są zobowiązani do świadczeń

alimentacyjnych względem dziecka tak długo, jak nie jest ono w stanie utrzymać się samodzielnie, chyba że dochody z majątku dziecka wystarczają na pokrycie kosztów jego utrzymania i wychowania (art. 133 § 1 kro).

Sąd I instancji ustalił, że małoletnia powódka ma dopiero 14 lat. Jest uczennicą liceum ogólnokształcącego, a wcześniej uczęszczała do szkoły podstawowej. Nie posiada własnych dochodów, ani też żadnego majątku, a zatem Sąd Rejonowy stwierdził, że co do zasady spełnione zostały przesłanki z art. 133 § 1 k.r.o.

Kierując się powołaną wcześniej argumentacją oraz stanem faktycznym sprawy niniejszej, Sąd Rejonowy uznał, że usprawiedliwione potrzeby małoletniej J. L. kształtują się na poziomie 2.000,- zł miesięcznie, przy czym w skład tych kosztów wchodzi partycypacja w utrzymaniu domu w G. (w części przypadającej na małoletnią), zakup odzieży i obuwia, środków czystości i higieny, wyjazdu na wakacje, kontynuowanie nauki, wyżywienie, zajęcia dodatkowe.

Usprawiedliwione wydatki związane z utrzymaniem małoletniej nie zostały praktycznie w żaden sposób udokumentowane przez ojca M. L. (1) (a co za tym idzie udowodnione), jednak Sąd I instancji kierował się tutaj doświadczeniem życiowym i cenami ogólnie dostępnych towarów i usług. Sąd Rejonowy zauważył, że koszty związane z utrzymaniem domu czy dodatkowymi zajęciami małoletniej oraz wydatki szkolne nie były kwestionowane przez pozwaną, przy czym w odniesieniu do kosztów utrzymania domu w G. w części przypadającej na małoletnią, to Sąd I instancji nie brał pod uwagę rat kredytowych płaconych co miesiąc przez pozwaną i ojca małoletniej. Wydatek z tytułu rat kredytu na dom nie jest wydatkiem usprawiedliwionym albowiem małoletnia powódka nie jest właścicielką tej nieruchomości i brak jest podstaw do uznania, że powinna pokrywać koszty zwiększające majątek innej osoby.

Sąd I instancji wskazał, że w toku postępowania strona powodowa nie udowodniła swoich twierdzeń dotyczących kosztów utrzymania małoletniej, nawet na sumy podane w pozwie, nie zostały naprowadzone jakiegokolwiek wnioski dowodowe w tym zakresie. Całe powództwo opierało się na argumentacji dotyczącej wysokich zarobków uzyskiwanych przez pozwaną.

Pozwana jako funkcjonariusz policji uzyskuje stałe dochody, które wraz z różnymi dodatkami oscylują na poziomie 10.000 zł miesięcznie, a ponadto do maja 2022 r. uzyskiwała dodatkowe dochody z tytułu wynajmu mieszkania. Jednak Sąd I instancji uznał, że nie stanowi to jeszcze samo przez się o wysokości alimentów, które pozwana jest zobowiązana przekazywać na rzecz małoletniej córki.

W toku postępowania Sąd Rejonowy ustalił, że pozwana poza kwotą alimentów orzeczonych tytułem zabezpieczenia dodatkowo i systematycznie alimentuje córkę min. kupując jej odzież, zapewniając rozrywkę w czasie weekendowych spotkań, pokrywa połowę kosztów związanych z utrzymaniem domu w G., gdy małoletnia dotychczas zamieszkiwała na stałe. Ponadto pozwana uczestniczy w opłacaniu korepetycji czy zakupach związanych z realizacją obowiązku szkolnego. Okoliczności te nie były kwestionowane przez ojca małoletniej powódki.

W ocenie Sądu I instancji sytuacja majątkowo-finansowa pozwanej oraz jej możliwości zarobkowe przy uwzględnieniu dodatkowych dobrowolnych wydatków czynionych co miesiąc na córkę, pozwalają na to, aby M. D. alimentowała małoletnią powódkę na poziomie ustalonego zabezpieczenia. Ustalając wysokość alimentów należnych małoletniej J. od matki Sąd Rejonowy brał pod uwagę obecny udział pozwanej w życiu córki i dodatkowe wsparcie udzielane małoletniej w postaci zakupów, prezentów, kieszonkowego itp., czego zresztą M. L. (1) nie kwestionował. M. L. (1) przyznał, że córka spędza regularnie czas z pozwaną oraz, że pozwana finansuje córcie różne wydatki i rodzice rozliczają się z tego na bieżąco.

Sąd I instancji wskazał, że małoletnia powódka ma już praktycznie 14 lat, a więc nie jest dzieckiem wymagającym podejmowania przez rodziców (zwłaszcza ojca, z którą wspólnie mieszka) takich osobistych starań dotyczących utrzymania i wychowania, jak w przypadku dziecka w wieku przedszkolnym czy wczesnoszkolnym, Sąd Rejonowy uznał, że koszty utrzymania małoletniej powinni ponosić oboje rodzice praktycznie po połowie. Skoro więc usprawiedliwione koszty małoletniej powódki kształtują się na poziomie 2.000,- zł miesięcznie, a pozwana dodatkowo finansuje co miesiąc usprawiedliwione wydatki córki na kwotę rzędu 500-600,- zł, to wystarczająca będzie kwota stałych alimentów w wysokości 600,- zł. W konsekwencji Sąd I instancji uznał, że pozwana będzie alimentować

córką na poziomie 1.100-1.200,- zł miesięcznie, a w pozostałym zakresie będzie to robić ojciec dziewczyny, z którym małoletnia mieszka na co dzień.

Apelację od wyżej wskazanego wyroku Sądu Rejonowego w Szamotułach z dnia 24 listopada 2022 r., sygn. akt III RC 92/21 złożyła powódka, zaskarżając to orzeczenie w zakresie pkt 1 w zw. z pkt 2 tj. ponad kwotę 600 zł. Zaskarżonemu wyrokowi strona powodowa zarzuciła:

1. naruszenie przepisów postępowania w sposób mający istotny wpływ na wynik sprawy, tj. art. 233 § 1 k.p.c. poprzez dokonanie dowolnej, a nie swobodnej oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego, w szczególności w zakresie usprawiedliwionych potrzeb małoletniej powódki, pominięcie kosztów, które są ponoszone przez ojca małoletniej powódki, niezasadne uznanie, że pozwana winna ponosić połowę kosztów utrzymania małoletniej powódki, a nadto – błędna ocena możliwości zarobkowych pozwanej;
2. błąd w ustaleniach faktycznych polegający na ustaleniu przez Sąd zaniżonych kosztów utrzymania małoletniej powódki, zaniżonych możliwości zarobkowych pozwanej, ustalenie, że pozwana winna pokrywać połowę kosztów utrzymania małoletniej powódki, podczas gdy brak uzasadnienia przyjęcia takiego podziału kosztów między rodzicami powódki;
3. konsekwencji – naruszenie prawa materialnego tj. art. 135 § 1 i 2 k.r.o. poprzez jego błędną wykładnię, nieprawidłowe rozłożenie obowiązku alimentacyjnego i obciążenie nim obojga rodziców małoletniej powódki po połowie, podczas gdy ojciec powódki sprawuje pieczę nad dzieckiem na co dzień oraz poprzez niezasadne nieuwzględnienie, że ojciec powódki swój obowiązek alimentacyjny wobec dziecka wypełnia przede wszystkim poprzez osobiste starania w wychowaniu.

Mając na uwadze powyższe zarzuty strona powodowa wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku w punkcie 1 poprzez zasądzenie od pozwanej M. D. na rzecz małoletniej powódki J. L. rentę alimentacyjną w wysokości po 2.000 zł miesięcznie płatną do 10-go dnia każdego miesiąca wraz z ustawowymi odsetkami w razie opóźnienia w płatności którejkolwiek z rat do rąk ojca małoletniej M. L. (1) począwszy od 19 kwietnia 2021 r. Ponadto powódka wniosła o zasądzenie od pozwanej na rzecz strony powodowej zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego według norm przepisanych.

W odpowiedzi na wniesiony przez powódkę środek zaskarżenia pozwana wniosła o oddalenie apelacji strony powodowej w całości i zasądzenie od powódki na rzecz pozwanej kosztów procesu w tym kosztów zastępstwa procesowego za postępowanie przed sądem II instancji.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja powódki zasługiwała na uwzględnienie w części.

Wstępnie zaakcentowania wymaga, że w obowiązującym w polskim porządku prawnym systemie apelacji pełnej Sąd drugiej instancji ponownie rozpoznaje sprawę merytorycznie, w granicach zaskarżenia. W konsekwencji powyższego, Sąd drugiej instancji dokonuje własnych ustaleń faktycznych prowadząc lub ponawiając dowody albo poprzestając na zaaprobowanym materiale dowodowym zebranych w pierwszej instancji. Sąd drugiej instancji może przyjąć ustalenia za własne lub zmienić ustalenia faktyczne stanowiące podstawę wydania wyroku Sądu pierwszej instancji, nawet bez przeprowadzenia postępowania dowodowego uzasadniającego odmienne ustalenia, chyba że szczególne okoliczności wymagają ponowienia lub uzupełnienia tego postępowania. Sąd Okręgowy w znacznej mierze podziela ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd Rejonowy, przy czym wymagają one pewnej aktualizacji w związku z okolicznościami podniesionymi w toku rozprawy apelacyjnej w dniu 3 października 2023 r. Nadto Sąd Okręgowy nie podziela natomiast w dużej części sposobu zastosowania prawa materialnego.

Przed przystąpieniem do oceny poszczególnych zarzutów apelacyjnych należało ocenić skuteczność wniosków dowodowych zgłoszonych na etapie postępowania apelacyjnego. W tym kontekście podkreślić należało, że celem

postępowania apelacyjnego jest "skontrolowanie prawidłowości rozstrzygnięcia sprawy przez sąd I instancji (...), a następnie wydanie orzeczenia merytorycznego" (K. Flaga- Gieruszyńska, w: Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, red. A. Zieliński, komentarz do art. 378 k.p.c., Legalis 2019). Nadto Sąd II instancji jako sąd merytoryczny zgodnie z art. 382 k.p.c. orzeka na podstawie materiału zebranego w postępowaniu w pierwszej oraz drugiej instancji. Z uwagi na powyższe przepisy proceduralne przewidują możliwość uzupełnienia postępowania dowodowego przed Sądem II instancji zarówno na wniosek stron (art. 381 k.p.c.), jak i z urzędu (art. 232 zd. 2 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c.). Nie oznacza to jednak, że każdy dowód zgłoszony na etapie postępowania apelacyjnego zostanie przeprowadzony. Zgodnie bowiem z art. 381 k.p.c. "sąd drugiej instancji może pominąć nowe fakty i dowody, jeżeli strona mogła je powołać w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji, chyba że potrzeba powołania się na nie wynikła później". Niemniej ww. przepis nie obliguje jednak Sądu do pominięcia danego dowodu. Zastosowanie ww. regulacji wymaga bowiem rozważania okoliczności danej sprawy, a Sądy powinny z niego korzystać w sposób umiarkowany (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 listopada 2017r., sygn. akt V CSK 65/17). Jak podnosi się w orzecznictwie Sądu Najwyższego "przepis ten nie może stanowić przeszkody do wyjaśnienia okoliczności koniecznych do prawidłowego rozstrzygnięcia sporu, do czego zawsze powinien dążyć sąd drugiej instancji" (wyrok Sądu Najwyższego - Izba Cywilna z dnia 28 marca 2014 r., sygn. akt III CSK 150/13). Tym samym, z uwagi na potrzebę wydania merytorycznego rozstrzygnięcia w niniejszej sprawie brak było podstaw do nie przeprowadzania dowodów także z tych dokumentów, na które strony mogły powołać się na etapie postępowania przed Sądem I instancji. Dlatego też Sąd Okręgowy przeprowadził dowody zgłoszone na etapie postępowania apelacyjnego w postaci dokumentów dołączonych do pisma procesowego powódki z dnia 6 marca 2023 r.

W pierwszej kolejności apelująca zarzuciła zaskarżonemu rozstrzygnięciu naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. Zgodnie z ww. przepisem Sąd rozstrzygając konkretny spór ma obowiązek dokonania wszechstronnego rozważania materiału dowodowego ustalonego w oparciu o wszystkie prawidłowo przeprowadzone dowody. Nadto sąd ocenia wiarygodność i moc dowodów według własnego przekonania. Naruszenia swobodnej zasady oceny dowodów może mieć zatem miejsce wyłącznie wówczas, gdy brak jest logiki w wiązaniu wniosków z zebranymi dowodami lub gdy wnioskowanie sądu wykracza poza schematy logiki formalnej, albo wbrew zasadom doświadczenia życiowego, nie uwzględnia jednoznacznych praktycznych związków przyczynowo - skutkowych. Powyższe wyklucza naruszenie ww. reguły w przypadku, gdy z określonego materiału dowodowego Sąd wyprowadza wnioski logicznie poprawne i zgodne z doświadczeniem życiowym. Z uwagi na powyższe skuteczne podniesienie przedmiotowego zarzutu nie może ograniczyć się wyłącznie do wskazania na inny niż ustalony przez sąd stan faktyczny. Tym samym polemika strony z oceną dokonaną przez sąd, która nie jest podparta merytorycznymi argumentami, nie może stanowić podstawy do podważenia ustaleń dokonanych w danej sprawie.

W ramach wyżej wskazanego zarzutu powódka zwracała uwagę na dowolną ocenę materiału dowodowego w zakresie usprawiedliwionych potrzeb małoletniej powódki (pominięcie kosztów, które są ponoszone przez ojca małoletniej powódki), możliwości zarobkowych pozwanej oraz niezasadne uznanie, że pozwana powinna ponosić połowę kosztów utrzymania małoletniej powódki.

Odnosząc się zatem do możliwości zarobkowych pozwanej M. D. w pierwszej kolejności podkreślić należy, że ww. pojęcie nie jest tożsame z wynagrodzeniem osiąganym przez stronę w danym momencie. W kontekście ustalenia przedmiotowej okoliczności wskazania wymaga bowiem, że zgodnie ze stanowiskiem Sądu Najwyższego wyrażonym w wyroku z dnia 28 listopada 1997 r., sygn. akt II CKN 476/97 "możliwości te określa się przy tym nie według faktycznie osiągniętych dochodów, ale według tego, jakie dochody może osiągać zobowiązany do alimentowania przy założeniu, że dokłada wszelkich starań i swoje możliwości zarobkowe w pełni wykorzystuje". Istotne znaczenie ma zatem to, czy osiągnięte przez zobowiązanego dochody są zgodne z tymi, jakie jest on w stanie uzyskać przy wykorzystaniu swojego potencjału, zarówno umysłowego, jak i fizycznego oraz przy dołożeniu w tym zakresie należytej staranności. Z uwagi na powyższe, jak podnosi się w literaturze przedmiotu przy ustalaniu ww. kategorii niezbędne jest uwzględnienie nie tylko samego wynagrodzenia, ale także wszystkich świadczeń dodatkowych, takich, jak premie, dodatki, czy też nagrody, a nadto w zakresie możliwości majątkowych należy uwzględnić aktywa, w tym nieruchomości (J. Pawliczak, w: Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz, red. K. Osajda, komentarz do art. 135 k.r.o., Legalis 2020)

Pozwana M. D., po odliczeniu kosztów mieszkania służbowego w B. oraz po wejściu na wyższy próg podatkowy, otrzymuje wynagrodzenie w kwocie ok. 6.385 zł, przy czym jest to wynagrodzenie podstawowe. Ponadto pozwana otrzymuje miesięcznie wynagrodzenie z tytułu wysługi lat w kwocie 1020 zł netto oraz zwrot kosztów podróży w kwocie 400 rocznie. Ponadto pozwana otrzymała dodatek z tytułu nowelizacji budżetu w kwocie 900 zł netto, trzynastą pensję w kwocie 8000 zł netto oraz premię 1220 zł za pierwszy kwartał tego roku. W związku z powyższym średni miesięczny dochód pozwanej wyniósł ok. 8.180 zł. Jednocześnie zauważyć należy, że pozwana w 2004 r. nabyła mieszkanie w P., którego zgodnie z własnym oświadczeniem nie wynajmuje, lecz nosi się z zamiarem jego sprzedaży. Niezależnie od decyzji pozwanej odnośnie wynajmu, czy też sprzedaży tego lokalu pozwana będzie de facto dysponować dodatkowym dochodem (w formie czynszu najmu) bądź znaczną kwotą związaną ze sprzedażą majątku. Powyższa okoliczność niewątpliwie wpływa na ocenę możliwości zarobkowych pozwanych, które powinny być ustalone na poziomie 10.000 zł, jak ostatecznie uczynił to Sąd I instancji.

Na rozprawie w dniu 3 października 2023 r. ojciec małoletniej powódki M. L. (1) oświadczył, że osiąga wyższe miesięczne dochody niż ustalił to Sąd I instancji. Obecnie M. L. (1) osiąga wyższy dochód w kwocie 8.000 zł miesięcznie, przy czym okoliczność ta wynika z jego bezpośrednich wyjaśnień, których strona pozwana nie zanegowała.

Ustosunkowując się do kwestii związanej z wysokością uzasadnionych potrzeb uprawnionej, w tym do argumentacji apelującej, że zostały one zaniżone, na wstępie zaznaczenia wymaga, że Sąd Rejonowy ustalił je na kwotę 2.000 zł przyjmując, że składają się one z następujących miesięcznych wydatków: 700 zł – wyżywienie, 200 zł- uzupełnienie odzieży, 390 zł- zajęcia akrobatyki, 25 zł- karta P., 100 zł- realizacja obowiązku szkolnego (zakup podręczników, rada rodziców ubezpieczenie), 100 zł- środki higieniczno- kosmetyczne, 200 zł wakacje i rozrywka, 300 zł utrzymanie domu w części przypadającej na małoletnią. Nadto podkreślić należy, że Sąd Rejonowy ustalając koszty utrzymania małoletniej na 2.000 zł przyjął, że pozwana dodatkowo finansuje co miesiąc usprawiedliwione wydatki córki na kwotę rzędu 500-600 zł , tak więc uznał, że wystarczająca będzie kwota stałych alimentów w wysokości 600 zł, gdyż w ten sposób pozwana będzie alimentować córkę na poziomie 1.100-1.200 zł miesięcznie.

Zarzuty apelacji, które w swej istocie kwestionują przyjęty przez Sąd Rejonowy zakres usprawiedliwionych potrzeb małoletniej powódki i sposób rozliczania alimentów, należy uznać za uzasadnione.

W ocenie Sądu Okręgowego należy wyróżnić sferę usprawiedliwionych potrzeb powódki, oraz potrzeb, które wykraczają poza tę kategorię, uwzględniając przy tym szczególną sytuację, która się ukształtowała pomiędzy rodzicami co do finansowania potrzeb małoletniej powódki, polegającą na tym, że co do niektórych usprawiedliwionych potrzeb małoletniej ojciec i matka wypracowali konsens dzieląc się kosztami i finansując je poza alimentami (dotyczy to wakacji i korepetycji), a nadto część potrzeb nie zawierających się w kategorii usprawiedliwionych finansowana jest przez rodziców, bez uzgodnień z drugim – np. kieszonkowe (każde z rodziców), lub markowe kosmetyki i odzież (matka) .

Jeżeli chodzi o usprawiedliwione potrzeby powódki do grudnia roku 2022 r. Sąd Okręgowy ustalił ją na kwotę ok.1600 zł miesięcznie, a począwszy od stycznia 2023 r. na kwotę ok.2000 zł miesięcznie.

W stosunku do kategorii usprawiedliwionych potrzeb ustalonych przez Sąd pierwszej instancji Sąd Okręgowy nie ujął w nich kosztów wakacji (jak wyżej wskazano każde z rodziców wakacje z nim spędzane przez dziecko we własnym zakresie) oraz kosztów mieszkania, natomiast przyjął koszty wyżywienia małoletniej na 800 zł miesięcznie. Jeżeli chodzi o koszty utrzymania domu w kwocie 300 zł miesięcznie, Sąd Rejonowy w uzasadnieniu wskazał, że odnoszą się one do części przypadającej na małoletnią”, a dalej wyjaśnił, iż w skład tych kosztów wchodzi partycypacja w utrzymaniu domu w G.. Sąd Okręgowy zauważa, że ani małoletnia ona jej rodzice w domu tym aktualnie nie mieszkają. Małoletnia wraz z ojcem zamieszkuje w mieszkaniu należącym do partnerki jej ojca, który nie uczestniczy w kosztach utrzymania tego mieszkania. Stąd brak jest podstaw do zaliczenia do usprawiedliwionych kosztów utrzymania małoletniej kosztów mieszkania.

Sąd Okręgowy podziela argumentację apelującej, iż ze względu na aktywność sportową małoletniej powódki (treningi akrobatyki) i wzmożone potrzeby żywieniowe w okresie dorastania kwota miesięcznych wydatków na wyżywienie powinna być podwyższona do kwoty 800 zł miesięcznie, przy czym od 1 stycznia 2023 r., zważywszy wzrost cen, który miał miejsce w ubiegłym roku jak też w bieżącym, a dotyczył w szczególności cen żywności kwota ta winna wynosić 1000 zł. Zważyć przy tym należy, że pozwana w odpowiedzi na pozew również podawała, że ponosi w związku z wyżywieniem wydatki na łączną kwotę 800 zł miesięcznie, nie zwracając przy tym uwagi na szczególne okoliczności związane z dodatkowym zapotrzebowaniem energetycznym, jakie niewątpliwie występują po stronie powódki (aktywność sportowa).

Pozostałe usprawiedliwione potrzeby powódki zostały przez Sąd Rejonowy trafnie ustalone. I tak kwota 200 zł na uzupełnienia odzieży, kwota 390 zł zajęcia akrobatyki, 25 zł karta P., 100 zł realizacja obowiązku szkolnego (zakup podręczników, wyprawki, Rada Rodziców, ubezpieczenie itp.), ok. 100 zł środki higieniczno-kosmetyczne. Sąd Okręgowy zauważa jednak, że wspomniany wyżej wzrost cen w zakresie uzupełnienia odzieży (w tym sportowej) nakazuje przyjąć, że od stycznia 2023 r. jest to wydatek ok.350 zł miesięcznie, natomiast wzrost cen środków higieniczno-kosmetycznych nakazuje przyjąć, że od tej daty jest to wydatek ok.150 zł miesięcznie.

Wymienione koszty winny obciążać rodziców po połowie zważywszy, że powódka ma już ukończone 15 lat. Natomiast nie było sporu co do tego, że ponad te kwoty pozwana ponosi inne wydatki na córkę i nie są to kwoty które znajdują symetryczne odbicie w wydatkach ojca (czyli nie są to wydatki na wakacje, kieszonkowe czy korepetycje- co do których to kwestii rodzice osiągnęli porozumienie). Wydatki te wydatki na spędzanie świąt, długich weekendów (jak wynika z zeznań pozwani w ostatnim czasie wszystkie święta i długie weekendy spędza z córką), trzech do czterech weekendów w miesiącu oraz kwoty przeznaczane na zakup markowych kosmetyków, odzieży i butów.

Sąd Okręgowy zauważa jeszcze, że wbrew twierdzeniom strony pozwanej, przy ustalaniu zakresu świadczeń alimentacyjnych Sąd nie bierze pod uwagę świadczenia wychowawczego 500+ (art. 135 § 3 pkt 3 k.r.o.), a zatem okoliczność, iż ojciec powódki pobiera to świadczenie nie miała znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy.

Mając na uwadze całokształt powyższych rozważań i kierując się doświadczeniem Sąd Okręgowy na podstawie art. art. 386 § 1 k.p.c. uznając apelację za częściowo uzasadnioną, zmienił zaskarżony wyrok w pkt 1 i 2 w ten sposób, że zasądził od pozwanej na rzecz małoletniej powódki rentę alimentacyjną płatną do rąk ojca małoletniej M. L. (1), z góry, do dnia 10-tego każdego miesiąca wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie w płatności którejkolwiek z rat:

- a) w wysokości po 800 zł miesięcznie w okresie od 19 kwietnia 2021 r. do 31 grudnia 2022 r.;
- b) w wysokości po 1.000 zł miesięcznie począwszy od 1 stycznia 2023 r.

Sąd Okręgowy, na podstawie art. 385 k.p.c., oddalił apelację w części w jakiej strona powodowa domagała się zasądzenia renty alimentacyjnej ponad wskazane w pkt I.1. lit. a) i b) sentencji wyroku kwoty.

Zmiana wyroku Sądu Rejonowego nie pociągała za sobą zmiany rozstrzygnięcia o kosztach postępowania pierwszoinstancyjnego, ponieważ powódka w treści wniesionej apelacji zakresem zaskarżenia nie objęła rozstrzygnięcia o kosztach procesu. Jednocześnie powódka nie posiadała gravamenu w zaskarżeniu 3 lit. a) i b) wyroku Sądu I instancji. Ponadto w treści wniesionego środka zaskarżenia strona powodowa nie złożyła wniosku o zmianę rozstrzygnięcia w przedmiocie kosztów procesu przed Sądem I instancji.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono w punkcie III sentencji wyroku i w oparciu o art. 100 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. Sąd Okręgowy rozdzielił stosunkowo te koszty w takim stopniu w jakim uległy w postępowaniu apelacyjnym. W konsekwencji powódkę obciążono kosztami postępowania apelacyjnego w 71%, zaś pozwaną w 29 %. Koszty poniesione przez powódkę w związku z wniesioną apelacją obejmowały jedynie wynagrodzenie pełnomocnika procesowego w kwocie 1.800 zł (§ 4 ust. 4 w zw. z § 2 pkt 5 w zw. z § 10 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra

Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie- tekst jedn. Dz. U z 2023 r., poz. 1964). Pozwana nie poniosła w postępowaniu apelacyjnym żadnych kosztów.

Wobec uwzględnienia apelacji powódki w 29 % należne stronie powodowej koszty wyniosły 522 zł, zatem Sąd Okręgowy zasądził od pozwanej na rzecz powódki kwotę 522 zł z tytułu zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się niniejszego postanowienia w przedmiocie kosztów procesu do dnia zapłaty (pkt III. 2 sentencji wyroku). O odsetkach od kosztów postępowania apelacyjnego Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 98 § 1¹ k.p.c. Dodatkowo na mocy art. 113 ust. 1 u.k.s.c. pozwaną obciąża w stosunku wynoszącym 29% opłata sądowa od apelacji, od której powódka była ustawowo zwolniona. W konsekwencji Sąd Okręgowy nakazał ściągnąć od pozwanej na rzecz Skarbu Państwa- Sądu Okręgowego w Poznaniu kwotę 290 zł z tytułu części opłaty od apelacji (pkt III. 1 sentencji wyroku).

Maria Antecka